

vi præstiti juramenti coerceretur Esaü, ne quid mali attentaret in fratrem, ubi audiret, eum jus primogenituræ sibi vendicasse.

Porro quod habita justa ratione, possimus nos quandoque habere permissive ad malitiam alterius, patet in eo, qui juramentum petit ab illo, quem prævidet juraturum per falsos deos, etc.

Cæterum quod Jacob certo sciverit ex matre, jus primogenituræ in se fuisse translatum, constat ex eo, quod maternis consiliis tam facile acquieverit, dum actum fuit cap. XXVII de præcipienda paterna benedictione: neque enim verisimile est, quod vir justus, ut erat, tantam injustitiam in fratrem committere voluerit, ut sibi vindicaret, quod fratris esse putaret; vel saltem crimen committendæ injustitiæ suadenti matri non objiceret.

Revelaverat ergo Rebecca Jacobo divinum oraculum; quod tamen celavit Isaac, ne eum (qui Esaü intime diligebat (mœrore afficeret: celavit et Esaü, quia ejus furorem et indignationem rationabiliter metuebat.

QUESTIO IV. — DE QUIBUSDAM ALIIS HUC SPECTANTIBUS.

Petes 1, quale fuerit illud edulium, pro quo Esaü primogenita vendidit.

R. Versu 50 vocatur *coctio rufa* (id est suaviter rubens, forte quia eroco, coriandro, similive condimento erat tineta); erat autem facta ex lente, ut patet ex γ . 54. Hinc S. P. Aug. in Psal. 46 ait: *Deposuit primogenita (Esaü) ut manducaret lenticulam. Lenticulam autem invenimus cibum esse Ægyptiorum. Magnificatur enim lenticula Alexandrina, et venit usque ad terras nostras. Zeno autem lenticulæ alexandrinæ coriandri grana, quæ rufa sunt, misceri jubebat.*

Petes 2, quodnam fuerit in lege naturæ jus primogenituræ.

R. Erat quadruplex. 1. Itaque primogenitus erat princeps fratrum, eorumque quasi pater et dominus, adeo ut coram eo se fratres inclinarent; ut patet ex cap. XXVII, 29: quia scilicet patri in dignitate succedebat: hinc tanta veneratio Jacob erga Esaü, cap. XXXII, 4.

2. In divisione hæreditatis paternæ primogenitus duplicem portionem habebat; ut manifestum est ex Deut. XXI, 27, et I Paral. V, 1.

3. Pater moriens peculiariter primogenito benedicebat; ut patet ex cap. XXVII, 4: quæ benedictio magni erat valoris et efficacis apud Deum.

4. Post diluvium primogenitus erat sacerdos familiaris; ut ex Hebræis tradit S. Hieron. in tradit. heb. super cap. XXVII Gen. et confirmat epist. 126 ad Evagrium: *Tradunt, inquit, Hebræi, quod usque ad sacerdotium Aaron, omnes primogeniti ex stirpe Noe, cujus series et ordo describitur in Scriptura, fuerint sacerdotes, et Deo victimas immolarint; et hæc esse primogenita, quæ Esaü vendiderit fratri suo Jacob.* Hinc aliqui putant, quod in lege Moysis, levitæ loco omnium primogenitorum fuerint electi ad ministerium tabernaculi, et Aaron ac filii ejus constituti super cultum sacerdotii, ut dicitur Num. 5.

Fuit tamen hoc jus sacerdotii aliquibus non primogenitis concessum, uti Abrahamo, idque ex singulari Dei dispositione: quamvis interim etiam dici posset quod Abraham, etsi non nativitate, tamen dignitate fuerit primogenitus.

Uterius etiam hic reflectit Frassen, illam primogenitorum in sacerdotio prærogativam non exclusisse alios fratres a sacrificandi munere, dum a paterna domo sejuncti, distinctarum familiarum erant capita: alioquin solus Sem inter Noe filios sacrificandi facultatem habuisset; quod tamen non apparet verum. Igitur ante aaronicum sacerdotium, cuilibet familiarum capiti videtur liberum fuisse sacrificare, et sacerdotale munus obire. Unde sicut primogenitus succedebat in locum patris, et fiebat familiae caput, quandiu ipse cum fratribus familiam conflabat; sic illi soli hoc jus sacerdotii conveniebat, non vero aliis: ita tamen ut cæteri fratres, quamprimum aliam in familiam commigrantes, nec non ipsi familiae caput effecti, idem sacerdotii jus acquirerent; tametsi non eadem dignitate, qua primogeniti, qui in rebus omnibus antecellebant. Ita Frassen.

CAPUT XXVI.

Orta sane, Isaac in Ægyptum descendere cogitans, Dei monitu subsistit in Geraris; uxoremque suam Rebeccam præ metu vocat sororem, atque ab Abimelech ea de causa corripitur: benedicitur a Deo ac ditatur. Unde Geraritarum invidentes illi, puteos ejus obstruunt: sed animadvertentes Dominum esse cum illo, sedus et amicitiam cum Isaaco ineunt.

QUESTIO UNICA. — AN SIT IDEM ABIMELECH, DE QUO HIC, ET CAP. XX.

Resp. Probabiliter affirmative: quia idem nomen, eadem praxis abducendi in palatium regium peregrinantes apud se mulieres alienigenas, etc., equidem probabile faciunt, quod et hic et ibi de eodem rege agatur. Huc accedit, quod et hic γ . 26, et supra cap. XXI, 22, belli dux ejus vocetur eodem nomine Phicol; ut observat S. P. Aug. Q. 75 in Gen. ita scribens: *In eo quod scriptum est... « Abiit autem Isaac et Abimelech regem Philistinorum in Gerara: » queritur hoc quando factum sit, utrum posteaquam Esaü vendidit primogenita sua cibo lenticulæ; post illam quippe narrationem hoc narrari incipit: an, ut fieri solet, per recapitulationem narrator ad ea reversus sit, cum progressus de filiis ejus ad eum locum pervenisset, qui de lenticula commemoratur. Movet autem, quia ipse invenitur Abimelech, qui etiam Saram concupierat. Ipsius enim paranympus, et princeps militiæ, qui ibi commemorati sunt, etiam hic commemorantur, utrum vel vivere poterint. »*

Obj. I. S. P. ibidem dicit, historiam illam esse relatam per recapitulationem; ergo non est mirum, quod asserat, fuisse utrobique eundem.

R. Disting. ant. Dicit, historiam illam esse relatam per recapitulationem, propter diuturnam Isaac ibidem mansionem; concedo: propter profectionem in Geraram; nego ant.

Patet ex verbis ejusdem ibidem: *Non ergo ex hoc (quod quasi centenarius jam esset Abimelech) cogit ulla necessitas per recapitulationem putare narratam profectionem Isaac in Geraram; sed quia diuturno tempore ibi fuisse Isaac scribitur, et puteos fodisse et ditatum fuisse, etc.*

Igitur recapitulatio juxta S. P. necessaria non est, ut suo ordine profectio Isaac in Geraram posita intelligatur (quia juxta computum S. P. potuit illa sub eodem Abimelech contigisse post historiam de lenticula); sed recapitulatio hic necessario admitti debet propter cætera, quæ hoc cap. sequuntur. Puta quod magnificus et dives esset Isaac, quod *puteos, quos foderant servi patris ejus Abrahami, Palestini obstruxerunt*, γ . 15; quod rursus alios foderit, quos ipsi Palestini eripuerunt, etc.

Patet hæc solutio ex conclusione cap. cit.: *Sed quia ibi diuturno tempore fuisse Isaac scribitur, et puteos fodisse, et de his contendisse, et ditatum fuisse pecunia: mirum, nisi recapitulando, ista commemorantur, quæ ideo fuerant prætermittenda; ut primum de filiis ejus usque ad illum locum de lenticula narratio perveniret.* Inst. I. Post hanc profectionem, Isaac dies plures juxta γ . 8 mansit in Gerara antequam deprehenderetur esse uxoratus, dimissus inde fudit alios puteos, et deinde tantum fœdus iniit cum Abimelech; ergo saltem tunc non amplius erat idem Abimelech.

R. Neg. conseq. quia hæc omnia potuerunt esse facta usque ad annum Jacob et Esaü 40, quando Isaac agebat annum 100, et Abimelech forsitan annum circiter 150: nam dum historia Abrahami cum Abimelech contigit, jam erat promissus Isaac; adeoque tantum contigerat a 100 annis.

Porro quod historia Isaac cum Abimelech non contigerit post annum 100 Isaac, colligi videtur ex eo, quod omnibus præactis, in fine hujus cap. Esaü *quadraginta annorum* dicatur accepisse duas uxores.

Inst. II. Cum Abimelech Saram redderet Abrahamo, supra, cap. XX, scribitur habuisse uxores, ancillas, et liberos; adeoque ex tempore illo processerat in diebus suis: atqui jam admissum est, quod ab illo tempore usque ad fœdus Isaac fluxerint ut minimum 100 anni; ergo tunc non amplius vixisse videtur idem Abimelech.

R. Neg. conseq., quia illa omnia possunt verificari, dummodo Abimelech supponatur fuisse 150 annorum: potuit enim anno ætatis suæ 50 regnare in Gerara, et habere uxores atque liberos: imo si velis, dicam ipsum, nascente Isaaco, fuisse 40, et hic 140 annorum.

Inst. III. Ergo Abimelech debuit plus quam 100 annis regnasse.

R. Nihil implicare, quominus in tam longæva vita tanto tempore regnaverit, prout admittunt S. P. Aug., S. Chrysost., Josephus et alii: cum enim tunc temporis homines aliqui pertingerent usque ad annum 170 et ultra: non est incredibile, aliquos ultra 100 annos regnasse. Profecto Manasses, etsi tantum vixerit annis 67, regnavit tamen annis 55.

S. S. XXVI.

Obj. II. Licet vixisse tam diu supponatur Abimelech, incredibile tamen apparet 1. Quod in tanta ætate uxorem appetisset Rebeccam. 2. Quod eodem tempore adhuc aptus esset rebus agendis, regniq; administrationi, qualis erat hic Abimelech tempore Isaac.

R. Neg. assumpt., quia sicuti Abraham anno ætatis suæ 140 duxit uxorem Ceturam, secundam suam concubinam, sic eodem ætatis suæ anno potuit Abimelech uxorem appetere Rebeccam. Item sicut Abraham ex illa Cetura sex in ista ætate genuit liberos, sic in eadem ætate posteros ex Rebecca sperare potuisset Abimelech, si hæc non nimis senex fuisset. Unde si nonagenariam appetierit Saram, quidni et Rebeccam? Et rursus, si numerosissimæ suæ familie regendæ in illa ætate fuerit aptus Abraham, ut patet supra cap. XXV, quidni et Abimelech, qui ad lubitum assistentes sibi assumere poterat (prout reges facere solent) si regni pondere nimis gravaretur?

Inst. Saltem inconcepibile est, quod Phicol idem belli dux Abimelech tam diu rexerit militiam; cum similes bellicis laboribus frangi soleant.

R. Imprimis neg. assumpt. Quia dudum postea Moyses, licet esset 120 annorum, totamque vitam laboribus insumpsisset, attamen adhuc strenuus erat bellator.

Deinde si fractis viribus, militares labores non potuerit amplius subire corpore, sufficiebat, ad illud officium, quod regere posset mente et consilio, quod sæpe firmius est in senibus.

Obj. III. Propter raptum Saræ graviter punitus fuit Abimelech, sub quo peregrinatus fuerat Abraham; ergo non est verisimile, quod idem ille attentasset uxorem desiderare Rebeccam.

R. Neg. conseq. Quia in similem casum etiam reges optimi bona fide incidere possunt denuo, maxime palpanibus aulicis. Præterea sublatio Saræ in domum regiam ut minimum facta fuerat ab 30 annis; ad quam proinde Abimelech (qui eam ex concupiscentia non sequestraverat) potuit non reflectere: aut si reflexerit, parum curavit, dummodo esset libera: cum inter istas gentes videatur fuisse consuetudo, ut regi suo destinarent in uxores quascumque peregrinantes liberas, forma præstantes, et regi placituras.

Verum quidem est, quod solius Saræ et Rebeccæ exempla habeamus in Scriptura; sed fundate vide mur inde posse suspicari, quod alias decoras mulieres liberas ipsi adducere solerent. Quidquid sit de hac conjectura, probabiliter contendimus, quod uni eademque Abimelecho fuerint ab aulicis commendatæ Sara et Rebecca; quam posteriorem ipse ignoravit uxorem Isaac, donec videret ipsum cum illa familiaris agentem seu jocantem, γ . 8.

Inst. Jacob et Esaü cum parentibus suis fuerant profecti in Geraram; ergo poterat novisse Abimelech ipsam esse conjugatam.

(Huit.)

R. Neg. conseq. Quia quamvis in comitatu Isaac et Rebecca essent Jacob et Esaü, non sequitur quod fuerint noti tanquam eorum filii. Deinde quanquam noti fuissent tanquam filii Isaac, non sequitur quod noti fuerint tanquam filii Rebecca: et quanquam vice versa noti fuissent tanquam filii Rebecca, poterat illa tunc æstimata fuisse vidua; adeoque ex mandato patris tacente familia Isaac, potuit latere conjugium actuale ipsius Rebecca.

Obj. IV. Si fuerit idem utrobique Abimelech, potest novisse, quod Isaac esset filius Abrahamæ; cum juxta recapitulationem S. P. Aug. supra relatam oculos jam fodisset puteos patris sui; ergo fecisset aliquam de Abrahamo mentionem, conquestusque fuisset, eadem sibi a filio jam imposita, quæ pridem a patre.

R. 1. Neg. conseq. Quia cum simulante Abrahamo necdum esset natus Isaac, potuit non loqui filio de facto paterno ante ejus nativitatem; utpote ab 80 ut minimum annis commisso.

R. 2. Si adverterit ad factum patris præteritum, illudque crediderit esse notum filio, quod ibidem verisimiliter eidem objecerit, licet hoc Scriptura non narret; cum non soleat omnes historiarum circumstantias in individuo exprimere.

Denique quod jam ad senectutem tenderet Abimelech, erui videtur ex eo, quod cautius custodierit Saram, quam Rebeccam; cum hæc cum viro suo deambulasse legatur, etc.; quod de translata in aulam regiam Sara non reperimus.

Inst. Saltem cum ab Abrahamo sub nomine sororis esset deceptus Abimelech: ubi dixit Isaac Rebeccam esse sororem suam, rogasset ulterius, an simul non esset conjux.

Prob. assumpt. Quia cap. XX satis ostendit Abimelech (quod etiam hic patet) se per omnia abominari adulterium.

R. Quod interrogationem istam prudenter differre potuerit, donec vel ipse proponeret eam sumere in uxorem, vel alteri aulico destinare. Cum vero alia via novisset ipsam esse Isaac uxorem: non hoc interrogavit; sed de plano ipsi oggessit *ÿ. 9: Perspicuum est quod uxor tua sit.*

Obj. V. Facilius cum S. Hieron. et aliis dicitur, quod nomen *Abimelech* fuerit commune regibus Geraræ (quia significat *patrem regem*, seu patrem patriæ, quales debent esse reges), sicuti omnes reges Ægypti primitus *Pharaones*, et postea dicti sunt *Ptolomæi*: item sicuti omnes Romanorum imperatores olim dicebantur *Cæsares*.

Facilius quoque dicitur, *Phicol* fuisse nomen commune belli ducibus Geraræ; quia per *Phicol* juxta aliquos intelligitur *omnis facies*, eo quod omnium oculi in belli ducem jaciuntur; ab aliis autem *os omnium*, eo quod loco omnium loqui teneantur, etc.

R. Hoc quidem facilius dici; sed an verius dicatur, hoc manet in questione quam disputamus. Deinde quamvis utrumque fuisset nomen commune (id quod non ita constat, sicut de imperatoribus Roma-

nis, regibus Ægypti, etc.), non sequitur quod propterea fuerint diversi: cum omnia de eisdem posse affirmari ad litteram ostenderit.

Obj. VI. Abimelech et Abraham supra, cap. XXII, 52, juraverunt, et *inierunt fœdus pro puteo juramenti*: atqui servi Abimelech sub Isaac obstruxerunt puteos Abrahami; ut patet hic: ergo non fuit idem: cum juramenti sui Abimelech primus, qui in nulla re nocuerat Abrahamo, fuisset tenacissimus.

R. Disting. min. Obstruxerunt aliquos puteos ab Abrahamo factos; concedo: obstruxerunt puteum *Bersabee*; nego min. Porro ille puteus solus erat puteus juramenti cap. XXI, eumque, renovato juramento, retinuit Isaac; ut patet hic circa finem capituli.

CAPUT XXVII.

Jacob matris consilio præripit patri suo Esaü benedictionem patris: unde Esaü mortem illi minatur. Hinc suadet mater, ut in Haran secedat.

QUÆSTIO UNICA. — AN DICTA ET FACTA JACOB PRÆRIPIENTIS BENEDICTIONEM FRATRI SUO, EXCUSARI POSSINT A MENDACIO.

Circa id quod dixit Jacob *ÿ. 19: Ego sum primogenitus tuus Esaü: feci sicut præcepisti mihi: surge, sede, et comede de venatione mea*, etc. Origenes, Cassianus et nonnulli alii censuerunt, Jacob mentitum esse; sed licite et sine peccato: in quo Platonem imitati sunt, putantes mendacium subinde licitum esse, propter notabilis boni consecutionem; sicuti licitum est uti veneno in pharmacis. At error hic (qui totam evertit Scripturæ auctoritatem, ut invicte cont. S. Hieron. probat S. P. Aug.) jam dudum ab Ecclesia proscriptus est, et per S. P. Aug. quoque expugnatus lib. cont. Mendac. Alii præterea, inquit Jansenius, similiter Jacob mentitum esse sentiunt; sed officiose tantum et venialiter. Quam sententiam propter apparentem facilitatem plerique recentiores amplexi sunt, ut A. Lapide, Menochius, etc., atque in eam videtur inclinari Estius. Interim

R. et dico cum S. P. Aug. lib. cont. Mendac., cap. X: *Jacob quod matre fecit auctore, ut patrem fallere videretur, si diligenter et fideliter attendatur, non est mendacium, sed mysterium.* Cum enim constet hanc benedictionis præreptionem et a Deo fuisse prædictam, et Spiritu divino gestam, et ab Isaac divinitus illustrato approbatam, et ab Apost. ut rei maximæ mysterium explanatam. Non video sane, inquit Jansenius, quid impediatur, quominus vir innocentissimus Jacob divinitus intellexerit, quid a se figuratè ageretur, et significare hoc intenderit.

Gerebat autem in hoc facto, hædinas pelles induens, figuram Christi, qui aliena peccata in se susciperet, eisque quodammodo se operiret: dicens vero, *Ego sum primogenitus tuus Esaü*, figuram gessit

populi gentilis, qui in adventu Christi, repudiatis Judæis, assumendus erat; prout communiter explicant SS. PP.

Quare si populo gentili (de quo dicit Apost. Galat. III, 29: *Semen Abrahamæ estis*) dicere licuit, nos sumus semen Abrahamæ; quidni Jacobo in figura ejus pariter licitum fuerit dicere: *Ego sum primogenitus tuus Esaü, feci sicut præcepisti mihi?* Siquidem semen Abrahamæ ibidem vocatur populus gentilis, quia a Deo electus loco Judæorum, ad eumque conversus, fecit voluntatem ejus: porro Jacob pariter loco Esaü electus fuit a Deo, et fecit voluntatem ejus: ergo sicut populum gentilem potuit Apostolus dicere semen Abrahamæ; ita Jacob dicere se potuit Esaü primogenitum Isaac.

Simili modo, Matth. XI, 14, Joan. Baptista etiam a Christo vocatur Elias, non quoad personam, sed quoad spiritum. Item Tobia V, 18, angelus Raphael dicit se esse *Azariam* (id est *adjutorium Dei*, qui aliis destinatur in adjutorium) *filium Ananiæ*, id est *gratiæ Dei*. Adeoque significat se divinæ providentiæ consilio missum in adjutorium Tobia: et sic non fuit mentitus.

Alio modo dici potest in verbis angeli non fuisse mendacium, quia scilicet loquebatur secundum similitudinem personæ assumptæ, ut sensus sit: *Sum Azarias*, id est similitudinem gero Azariæ filii Ananiæ; quod colligitur ex iis verbis, quibus Tobias respondit, dicens: *Ex magno genere es tu. Sed peto, ne irascaris, quod voluerim cognoscere genus tuum.* Ita Estius in cap. V Tobia.

Cum igitur his et pluribus aliis similitudinibus S. patriarcha in re tanta commode a peccato excusari queat: inducimur, ut cum S. P. Aug. loco præcit. et S. Th. 2-2, Q. 140, a. 3, ad 3, dicta et facta Jacob ab omni mendacio, etiam veniali excusemus: maxime cum a patre, re etiam deprehensa, non arguatur; sed potius magis magisque stabilietur; ut patet ex *ÿ. 35*, ubi ait: *Benedixi ei, eritque benedictus.*

In eandem nobiscum sententiam abiit Theod. Q. 81 in Gen. ubi cum quaesivisset, utrum Jacob esset mentitus dicendo: *Ego sum Esaü primogenitus tuus*; respondet: *Emerat privilegia primogenituræ; vere igitur se ipsum appellabat primogenitum.* Consonat eidem Gregor. M. hom. 6 in Ezechiel: *Jacob*, inquit, *primogenitum benedictionem non per fraudem surripuit: sed ut sibi debitam accepit, quam concedente fratre, data sibi lentis mercede, emerat.* His accedunt ven. Beda, Isidorus hispalensis, Rupertus et alii; adeoque sententia hæc sufficientia habet fundamenta.

SOLVUNTUR ARGUMENTA. — Obj. I. Dictum Raphaelis archangeli cogimur a mendacio vindicare, eo quod angeli sint impeccabiles; atqui Jacob non erat impeccabilis; ergo ex allegata similitudine non sequitur, quod dicta et facta Jacob a mendacio excusari possint.

R. Neg. maj. Non enim propterea a mendacio excusatur dictum angeli, quia hic impeccabilis erat, sed quia verum dicebat: nam si per impossibile falso dixisset supponeretur, a mendacio propter im-

peccabilitatem suam nequaquam excusari posset. Jam autem verum dixit, quamvis non esset Azarias a parte rei, seu in propria persona; ergo et Jacob verum dixit, quamvis non esset Esaü a parte rei, seu in propria persona.

Obj. II. Si Jacob noluerit fallere Isaac, nec mentitus fuerit: non erat ratio cur timeret ne haberetur tanquam mendax et illusor, maledictionemque patris potius quam benedictionem provocaret.

R. Neg. assumpt. merito enim maledictionem patris, etc., timebat: quia pater hactenus illam electionem ignorabat; adeoque ex ignorantia factæ revelationis vere pater putare poterat ipsum esse mendacem et illusorem, eumque ut talem maledicere. Deinde hæc dicens Jacob, adhuc ignorare potuit, quod hæc via primogenituræ jus obtinere deberet; ut cap. XXV Q. III dictum est.

Inst. I. Isaac vocat Jacob fraudulentum, etiam postquam jam novisset mysterium; ergo mysterium non excusat ipsum a mendacio.

Prob. ant. Mysterium Isaaco juxta S. P. Aug. lib. XVI de Civ. Dei, cap. XXXVII, item Q. 80 in Gen., Hieron., Rupertum et alios revelatum fuit *ÿ. 35*, ubi *expavit Isaac stupore vehementi*, id est, *raptus est in extasim*: atqui vocat ipsum fraudulentum *ÿ. 35* dicens ad Esaü: *Venit germanus tuus fraudulenter, et accepit benedictionem tuam*; ergo, etc.

R. Disting. ant. Vocat ipsum fraudulentum, quia ex dicto et facto Jacob accepit occasionem errandi in ejus persona, concedo: quia mentitus erat, nego ant. et conseq. Deinde dici potuit *fraudulenter*, quia modus ille exterior, quo usus est Jacob, solet apud homines pro fraude reputari. Unde et fraudulentia seu dolus apud veteres non semper sumebatur in malum (nisi per vocem *malus* restringeretur), sed pro solertia et calliditate, præsertim adversus hostes et latrones; ut ad longum probat Coquæus.

Conformiter ad hæc argumentum dissolvit S. P. loco objecto: *Quis est in ista benedictione*, inquit, *dolus hominis sine dolo? Quis est dolus simplicis, que fictio non mentientis, nisi profundum mysterium veritatis?* Sane si fraudulentiam proprie dictam intellexisset Isaac: vel benedictionem datam potius revocasset, vel in fraudulentum filium aliter insurrexisset: jam vero datam benedictionem apertis verbis potius confirmat, concludens *ÿ. 35*; *Benedixi ei, eritque benedictus.*

Inst. II: Addit Isaac: *Accepit benedictionem tuam*; ergo.

R. Quod datam benedictionem vocaverit benedictionem Esaü, 1. Quia ante revelationem mysterii, putabat eam Esaü esse debitam. 2. Quia seposita dispositione divina, ex natura rei erat ipsi debita. 3. Quia respondit ad mentem Esaü, qui hanc sibi debitam pretendebat jure nativitatis, idque ut leniret mentem exacerbata Esaü, qui, *ÿ. 34, irrugit clamore magno*, etc. 4. Denique, quia eandem ipsi Esaü impertiri destinaverat, imo et datam putaverat.

Inst. III. Non est certum, quod Jacob latens my-

sterium cognoverit; ergo locutus est non in sensu tropico aut mystico, sed in sensu obvio; adeoque dicendo se primogenitum Esau mentitus est.

R. Gratis dato, licet non concessio ant., neg. conseq. quia equidem conformavit mentem suam sensui et intentioni matris, cui mysterium divinitus erat revelatum, cujusque iudicio suum sine hæsitatione subiciebat; ut supra diximus.

Inst. Mysterium in historia latens non tollit sensum historicum et litteralem; ergo videtur equidem mentitus.

R. 1. Sensum litteralem S. Scripturæ esse duplicem; proprium scilicet et figuratum: adeoque licet forsitan non proprius, reperitur equidem hic sensus figuratus; ut in antecedentibus ostensum est.

R. II. Cum Theod. et aliis, quod in toto contextu verborum Jacob, sensus litteralis verus invenitur; cum fuerit primogenitus jure electionis, licet non fuerit nativitate. Unde non male totum contextum sic exponit Tirinus: *Ego sum primogenitus tuus Esau*, scilicet figuratus et personatus; nam et decreto divino, et jure emptionis sum primogenitus tuus, atque ut privilegio primogenituræ mihi debito jam fruar, et solemniter a te benedicar, cum id alia ratione non possim sperare a te, qui fratri meo nimium afficeris hactenus, indui personam ejus quem putas esse primogenitum tuum, et feci sicut præcepisti mihi, scilicet vero primogenito tuo: nam licet materialiter et ex errore præceperis Esau, ut pararet tibi grata cibaria, et ita sese ad benedictionem præpararet; formaliter tamen intendisti id ei præcipere, qui voluntate et decreto divino (cui utique semper conformis fuit intentio Isaac) primogenitus tuus esset. Cum autem ego ille sim, et jam tibi hæc eadem in eum finem pararim, vere affirmare possum, fecisse me sicut præcepisti mihi. *Surge*, itaque, *sede*, et *comede de venatione mea*, quam non in agro, sed in stabulo venatus sum.

Inst. V. Jacob dixit se esse Esau, quod et vestibus ac hædinis pellibus finxit: atqui non erat Esau; ergo mentitus est personam Esau, eamque finxit.

R. Disting. min. Non erat Esau vi nativitatis et nominationis humanæ; concedo: vi electionis divinæ; nego min. Imo etiam Esau dici poterat vi primariæ intentionis paternæ: nam rogavit accedentem filium: *Quis es tu, fili mi?* primario in ordine ad accipiendum benedictionem paternam jure divino Jacob erat primogenitus; ergo vi primariæ intentionis paternæ, translato jure ad substantiam, poterat dici Esau. Quidni enim jus habens ad substantiam, jus saltem improprium habuerit in his circumstantiis ad nomen amphibologicum? Sane si quis comædus repræsentans personam regis diceret, *ego sum rex Jacobus*, v. g., non mentiretur, quamvis adstantes id non intelligerent, sed tantum amphibolice loqueretur; idque ideo, quia sub sensu dubio vult significare se repræsentare personam regis: cur potius Jacob (qui insuper jure divino rei substantiam sibi vindicare intendebat) fuerit mentitus dicens se esse Esau, cum sub

verbis amphibologicis significare potuerit, quod jure divino repræsentaret eum, qui nativitate erat primogenitus, licet Isaac intentum hunc verborum sensum non intellexerit?

Etenim quod Jacob non debuerit respondere ad totalem sensum et intentionem patris, declarari potest exemplo Raphaelis archangeli (de quo supra), cujus verba Tobias intellexit de persona aliqua inter Judæos nominata, angelus autem de spirituali patre et generatione, quia angeli sunt filii Dei secundum gratiam, etc. Idem etiam declarari potest exemplo Christi, qui Joan. II dixit Judæis: *Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud*; quod Judæi de templo manufacto intellexerunt, Christus autem de templo corporis sui.

Ex quo a fortiori sequitur, quod sine mendacio personam Esau vestibus et hædinis pellibus fingere potuerit: nam fatente vel ipso A Lapide, hic nobis contrario, facta sepe a mendacio excusari possunt, ubi verba non possunt.

Inst. VI. Jacob ad istam subtilitatem non reflexit, nec talia tantaque versabat animo; cum simplex esset, rectus, et candidus; ut discurret A Lapide.

R. Neg. assumpt., quia non est dubium, quin a matre fuerit probe instructus; licet de se simplex fuisse supponatur. Præterea quanquam fuerit simplex, rectus et candidus moribus; quod tamen in hoc negotio agendo non fuerit adeo simplex, satis patet ex modo, quo iniquam vexam a fratre prudenter et opportune redemit eo tempore, quo ex venatione lassus Esau parato prandio avidius inhiabat, utens voce *vendere*, exigensque fratrum juramentum, quo jus sibi a Deo concessum firmiter stabiliret. Revera illa omnia non sapiunt magnam in hoc negotio simplicitatem.

Deinde, in sententia nostra, potuit esse a Deo instructus; cum hic possit esse auctor sermonis amphibologici, quo justa de causa utimur. Denique fuit justus, rectus et candidus, igitur potius videtur inferendum: ergo non est mentitus, sed sermone accipiti justa de causa usus est.

Inst. VII. Verba definite et determinate rem et mentem loquentis significant: ergo ad hoc illudve significandum flecti non possunt: ut rursus ratiocinatur A Lapide.

R. Disting. ant. Verba univoca determinate significant, etc.: concedo: verba æquivoca seu amphibologica; nego ant. Jam vero admissum est ante, quod justa de causa sermone amphibologico usus sit Jacob; adeoque ruit consequentia.

Unde non satis fundate restringit A Lapide hæc Jacobi verba (*Feci sicut præcepisti mihi, etc., comede de venatione mea*) quasi hunc solum sensum continerent: *Sumpsit arcum et arma, venatus sum, en fera, quam apprehendi et coxi, comede ex ea; cum sensum ante datum habere possint: siquidem Calepinus verbo *venor* ait, per translationem *venari* capimus pro *captare*, hoc est artificio quodam et arte querere. Unde et nonnulli alii reflectunt, quod *de venatio**

etiam in hebræo habeat diversam significationem, et idem importet quod *studiosa inventio*; quæ locum habuit in præparatione pulmenti, quod Jacob dedit patri suo.

Inst. VIII, cum Abulensi: Si Jacob postulatus fuisset, ut juraret se esse Esau, et jurasset, perjurus fuisset, qui non jurasset ad mentem et intentionem patris exigentis juramentum: ergo etiam mentitus est patri, quando sine juramento respondit alio sensu se esse Esau, quam pater intendit.

R. 1. Retorquendo argumentum in duobus exemplis supra allegatis, et querendo an Christus jurando se destructurum templum, quod Judæi intelligebant de manufacto, et Christus de corpore suo, fuisset perjurus? Item an angelus Raphael jurando se esse Azariam magni Ananix filium, perjurus fuisset, eo quod non jurasset ad mentem Tobix? Sicut ergo ad hæc exempla responderi debet, ita ad argumentum propositum. Interim certo constat, nec Christum, nec Raphaellem fuisse mentitos; quidni ergo idem asseratur de Jacob, cum habuerit justam causam sic respondendi patri Isaac?

R. 2. Quando jus est exigendi juramentum in uno determinato sensu, tunc esse obligationem ex parte jurantis, ut eundem sensum intendat, et sic non datur locus amphibologiæ, eo quod per tales circumstantias verba restricta sint ad unum sensum. Hoc autem locum non habet in omni interrogatione; quia potest interrogatus jus habere ut alium sensum intendat, sed vere per verba significatum; ut patet in responso Raphaelis archangeli. Igitur etiam Jacob non potuisset excusari a perjurio, videtur tamen excusandus a mendacio, præsertim cum responderit ad intentionem patris primariam.

Obj. III. Mysterium latens quidem fuit ex parte Dei; sed mendacium fuit ex parte Jacob: adeoque dictis Jacob niti non potuit; cum veritas niti non possit falsitate.

R. Quod mysterium quidem primario fuerit ex parte Dei, sed secundario etiam fuit ex parte Jacob; cum ex consilio matris, mysterio a Deo revelato per omnia fuerit obsecutus (idque sine mendacio), adeoque veritas non nititur falsitate.

Obj. IV. cap. *Gaudemus* de Divortio Innoc. III dicit Jacob excusari a mendacio, quia Deo auctore fecit et dixit ea quæ hic referuntur, sicuti ab adulterio excusantur patriarchæ, qui ex commissione Dei acceperunt secundam uxorem vivente prima; ergo supponit ipsum fuisse mentitum.

R. 1. Si ista consequentia valeat, ex eodem antecedente etiam inferri poterit: ergo supponit patriarchas in casu fuisse adulteros.

R. 2. Neg. conseq. quia potius colligitur oppositum: nam ex mente pontificis excusari ab adulterio in casu est, adulterium non committere; ergo etiam excusari a mendacio, est non mentiri.

Demum sunt, qui Jacob a mendacio eximunt dicendo, verbis illis, quæ protulit, nihil contra ipsius mentem significari: etenim dicendo: *Ego sum primo-*

genitus tuus Esau, significare voluit: ego sum loco Esau primogeniti tui ejusque vices impleo; jam enim ille non est primogenitus, tum quia primogenituræ suæ jura mihi vendidit (ut probe nosti), tum quia a Deo, loco illius electus sum. Similiter cum addit: *Feci sicut præcepisti*, intendebat significare, a se esse adimpleta ea, quæ alio tempore jusserat pater. Hæc autem verba: *Comede de venatione mea*, eo sensu volunt ab ipso prolata, ac si dixisset: *Comede carnes a me paratas, quæ suo sapore et odore carnem venatione captam, ac ferinam referunt et redolent.*

Quidquid sit, sicut duplex est filiorum genus, quorum alii sunt secundum carnem, alii secundum jus (ut patet ex Apost. ad Rom. IX, 6 et seq. dicente: *Non omnes qui ex Israel sunt, ii sunt Israelitæ; nec qui semen sunt Abraham, omnes filii; sed qui filii sunt promissionis, æstimantur in semine*); sic duplex quoque admitti potest primogeniti genus, quorum unus sit secundum carnem, alter primogenitus secundum jus; maxime cum Apost. ibidem immediate exemplificet in Jacob et Esau.

CAPUT XXVIII.

Jacob fugiens Esau proficiscitur in Mesopotamiam, eique obdormiscens, ad viam, laborisque solatium exhibetur apparitio angelicæ et divinæ protectionis, sub figura scalæ ad cælos usque pertingentis: hinc mutato loci nomine ac voto facto Deo, iter prosequitur.

QUÆSTIO UNICA. — AN HOC CAP. CULPANDUS SIT JACOB.

Tribus de causis hic aliquibus videri posset culpandus Jacob.

1. Quia surgens mane Jacob, tulit lapidem quem supposuerat capiti suo, et crexit in titulum: porro hoc vetitum est Lev. XXVI, 1, ubi dicitur: *Nec titulos erigatis, nec insigne lapidem ponetis in terra vestra.*

2. Fudit oleum desuper, quod redolere videtur paganismum; cum id ipsum præstarent pagani, ut docent Clemens Alexand. lib. VII Strom., et Arnobius lib. I cont. Gentes.

3. Vovit etiam votum *ŷ. 20*; quod ex variis capitibus videtur fuisse culpabile; ut patebit in objectionibus hic subjiciendis.

Verum nullo ex capite hic reprehensibilem esse Jacobum, satis constat inter catholicos: quia omnes istæ actiones non nisi religionem sonant, et gratitudinem erga Deum, cujus providentiam et affectum singularem erga se in hoc itinere Jacob expertus est. Unde

R. ad 1, quod lapidem illum non erexit in titulum, ut adoraret eum (quod prohibetur loco Lev. objecto), sed tum, ut certum haberet in suo reditu signum loci illius, in quo Deus ipsi apparere, et in tantum benedicere dignatus fuerat; tum ut beneficii illius perenne haberet memoriale: quod imitati sunt Israelitæ Josue IV, 8 et 9, ubi duodecim lapides collegerunt, et erexerunt tam in castris quam in Jordane, in perpetuam rei memoriam et gratitudinem, eo quod sicco pede trajecissent Jordanem. Deinde intentio ejus erat ibidem in reditu suo extruere al-